

1 Vojenské záchranné útvary

Úloha a místo vojenských záchranných útvarů (dále jen VZÚ) je definována především v § 2 odst. 4 zákona č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách ČR, podle kterého je VZÚ „...samostatná součást armády, určená k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany a připravující se k plnění úkolů civilní ochrany pro dobu válečného stavu, s vlastním názvem, číselným označením a místem stálé dislokace“.

Použití armády k záchranným pracím a k likvidaci následků pohromy je upraveno v § 14 odst. 1 písm. c) a § 15 zákona č. 219/1999 Sb. Z ustanovení § 19 tohoto zákona pak vyplývá, že VZÚ se použijí k těmto činnostem vždy přednostně před ostatními útvary a zařízeními AČR.

Ve smyslu ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému (dále jen IZS) a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jsou ostatními složkami IZS vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil. VZÚ jsou v tomto kontextu chápány jako hlavní příspěvek ozbrojených sil do IZS. Dle § 21 odst. 2 tohoto zákona jsou pak VZÚ povinny poskytnout plánovanou pomoc na vyžádání.

Z hlediska mezinárodního humanitárního práva (čl. 67 Dodatkového protokolu I k ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů) vyplývá, že útvary předurčené k plnění humanitárních úkolů civilní obrany (dále jen CO) v době ozbrojeného konfliktu (VZÚ) musejí být:

- a) trvale předurčeny k plnění těchto úkolů,
- b) neplní jiné vojenské povinnosti během daného konfliktu,
- c) jejich personál se zřetelně odlišuje mezinárodním rozeznávacím znakem CO,
- d) jsou vyzbrojeny pouze lehkými osobními zbraněmi k udržení pořádku nebo k sebeobraně,
- e) přímo se neúčastní nepřátelských akcí,
- f) plní své úkoly CO pouze na státním území své strany.

Předpokládá se, že v případě ozbrojeného konfliktu na našem území by měly být VZÚ předány do podřízenosti organizace civilní ochrany - v našem případě Ministerstvu vnitra – Generálnímu ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen MV – GRH HZS ČR) pro plnění jejich úkolů.

Z uvedeného je zřejmé, že VZÚ v souladu se svým předurčením nebyly a nejsou připravovány pro nasazení do bojových situací a nelze je do nich ani nasadit. To však zásadním způsobem omezovalo AČR při využívání jejich schopností a kapacit zejména při zajišťování zahraničních misí nebo při vyčleňování jednotek do uskupení NATO a EU.

Na základě zkušeností z nasazování sil a prostředků AČR při živelních pohromách velkého rozsahu a v úvodu zmíněných východisek a hlavních problémů, byla v rámci další transformace ozbrojených sil České republiky (dále jen OS ČR) navržena a na přelomu let 2008/2009 realizována transformace VZÚ (ženijní záchranné brigády AČR).

Cílem realizované transformace VZÚ bylo získat větší množství nasaditelných sil (vytvořením 2 ženijních praporů), snížení finančních nákladů vynakládaných na udržování VZÚ a zefektivnění jejich činnosti. To vše však při současném zachování jejich specifických a nenahraditelných schopností: zřizování dekontaminačních míst při havárii JE, zřizování materiální základny humanitární pomoci (dále jen MZHP) vyčleňování záchranného týmu pro OSN/EU apod. Snížení kapacit ostatních schopností se předpokládá v případě potřeby kompenzovat schopnostmi při reorganizaci nově vzniklých ženijních praporů a dalších jednotek AČR.

Poznámka: AČR nově zabezpečí vybudování 4 MZHP; další 2 MZHP jsou v rámci reorganizace předány a v případě nutnosti budovány MV ČR.

K dosažení výše uvedeného cíle byly reorganizovány dva záchranné prapory (dislokované v posádce Rakovník a Olomouc) na ženijní prapory (dále jen žpr) a dva záchranné prapory na samostatné záchranné roty (154. a 155. szr) dislokované spolu s žpr (152. a 153. žpr) v posádkách Rakovník a Olomouc. Záchranný prapor v posádce Kutná Hora byl zrušen a záchranný prapor v posádce Hlučín byl plně

majetkově, finančně a personálně delimitován, předán HZS ČR a na jeho základě byl vytvořen Záchranný útvar HZS ČR. Posádky po dvou dalších zrušených zpr (Bučovice a Jindřichův Hradec) jsou využity pro dislokaci nově vzniklých lehkých motorizovaných praporů (dále jen Imopr) mechanizovaného vojska (74. Imopr a 44. Imopr). Nově vzniklé szr si zachovají statut VZÚ, tj. jsou předurčeny k plnění humanitárních úkolů CO za válečného stavu. Jejich dislokace (Rakovník, Olomouc) zabezpečuje rovnoměrné pokrytí teritoria ČR.